

פתיחה לפרק "ביצור"

פי ישבו אחים יחדו וימת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה זבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. (דברים כה, ה)

(ואסור) בייבום; האם, כאשר אמרה התורה "אח", הכוונה היא לכל אח, או לאח מסוים בלבד (כגון – הגדול באחים); האם האח הוא מן האב או מן האם; האם צריך שהאח המייבום יהיה אח חוקי לכל דבריו, או שמא כלולים בכך גם אחים בלתי חוקיים. וכיוצא בזה לענין הבן, שנאמר בתורה שאם יש לבעל הנפטר בן אזי אשתו פטורה מן הייבום, האם הכוונה היא לבן דווקא או גם לבת, האם המדובר דווקא בצאצאים ישירים או גם בכני בנים, וכן – האם הכוונה בזה לבנים חוקיים דווקא או שמא גם לשאינם חוקיים.

ועוד יש לשאול: אם אמנם מרחיבים את הגדרת המושג "אח" ו"בן" – מה הדין במקרים של ספק, האם יש לחייב את כל הנכנסים בספק זה בייבום ובחליצה, או לא? שאלות אלה, וכמה בעיות הנגזרות אתן, הן עיקרו של פרק זה.

בפרק הראשון עסק התלמוד ביבמות וצרותיהן, האסורות ליבם משום שיש בהן איסור עריות חמור. הוסבר כי נשים אלה פטורות לגמרי מן הייבום ומן החליצה. אולם קיימות גם בעיות אחרות בייבום. שכן יש נשים האסורות ליבם באיסור קל יותר – אם באיסור לאו ואם באיסור שמדברי סופרים, ואז מתעוררת השאלה האם מצות ייבום חלה על נשים אלה, והאם יש לייבם אותן בפועל.

שאלה אחרת שפרק זה עוסק בה היא בהגדרת כמה מונחי-איסור בייבום. נאמר בתורה שהאח הוא המייבם, ויש לברר: אח זה מה טיבו? בפרק הראשון הוזכר "אחיו שלא היה בעולמו", כגורם-איסור לייבום ולחליצה, שאין האיסור בו משום ערוה אלא מצד דיני הייבום עצמם (כאמור "כי ישבו אחים יחדיו"). יש איפוא צורך להגדיר מה בדיוק נכלל במושג זה. ואם אח כגון זה פטור